ΠΕ/ΜΧ/521

ΝΕΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ 1 — ΤΕΥΧΟΣ 1 ΑΘΗΝΑ 5 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1947 ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΙΜΗ Δρ. 500

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ

Διήγημα του ΓΙΩΡΓΗ ΖΑΡΚΟΥ

ΑΝΟΙΞΗ ένα δυό χρόνια μετά τόν προηγούμενο πόλεμο. Νεαρός 17 χρονών. Σούρουπο· ξεκόβει γιά λίγο απ' την παρέα και μπαίνει σπίτι γιά μιά ματιά. Είνε μαζεμένοι κεί οι γειτόνοι· κάνουν βεγκέρα. Κάθιζε σέ μιά καρέκλα. Κανείς δέν τόν πολυπρόσεξε, γιατί είχε ανάψει η κουβέντα, μονάχα κείνη τον πλησιάζει από δίπλα μέ τρόπο τρομαγμένη· πέρνει ένα τσιγάρο, που τόχε ξεχάσει στο αφτί του, κρυφα στη χούφτα της, χωρίς κανείς να τήν πάρει είδηση καί χαμογελώντας του το βάνει στη τσέπη. Χαίρεται γιατί τόν γλύτωσε. Θα τόβλεπε ο πατέρας του θα τον έβριζε και ίσως τόν έδερνε μπρος σε τόσο κόσμο.

Χωρίς να την σκέφτετε, όπως πάντα, ένα μεσημέρι καλοκαιριάτικο που κοιμόσαντε όλοι βρέθηκε στην αυλή-του. Έπαιζε μέ τα αδερφάκια της ζυγά μονά με σπυριά καλαμπόκι που τάχε στή φούστα της, πούκανε λούκι ανάμεσα στα δυό μπούτια. Έβαλε το χέρι-του στό λούκι κιακούμπησε στα μπούτια. Έκαμε ένα έλαφρό σπαρτάρισμα όλο της το κορμί. Τήν κοίταξε στο πρόσωπο· είταν κόκινη, αναστατωμένη, λαχανιασμένη. Πρόσεξε τα μπούτια κάτω απ' τήν τεζαρισμένη φούστα ήσαν όμορφα. Τα γόνατα μισοσκεπασμένα στρογγυλά, όμορφα καί τα πόδια ξεκάλτοωτα. Δεν ήταν γυναίκα· ήταν ένα κοριτσάκι. Ντροπής να την κοιτάξει έτσι. Ρώτησε ένα μικρό ζυγά ή μονά, τα σπυργιά που βάσταγε στη χούφτα του...τα μέτρησε, τάριξε στην ποδιά της κι' έφυγε.

Έλειψε χρόνια. Ταξίδεβε, δούλεβε σε ότι δουλιά του τύχαινε. Κυνηγάμε τήν τύχη μα δεν τήν έβρισκε πούθενά. Πείνασε, κρύωσε, αρώστησε καί γινόταν καλά χωρίς καμιά βοήθεια. Διάβαζε ότι έβρισκε. Διάλεγε αργότερα κείνα που έπρεπε να διαβάζει. Έκανε όλους όσους συναντούσε κάθε τόσο, στη δουλιά, στό καφενείο, στό δρόμο και τύχαινε να γνωρίσει. Μάθαινε τα μυστικά τους, τα ιδιαίτερα. Πολλοί είχαν κιαπόνα ελάτωμα και μερικοί πολά. Άλοι κάποια διαστροφή, άλος έκλεβε, άλος κάπνιζε χασίσι, άλος έπερνε ναρκωτικά... κι άλος ψέφτης, κλέφτης, διεστραμένος : ή όλα μαζί. Όλοι τους, μέσα βαθειά, έκρυβαν μιά ανθρωπιά, μιά ανωτερότητα που όταν τύχαινε νάρχίσει στην επιφάνεια τόν θάμπωνε η ομορφιά της. Όλες οι διαστροφές, όλα τα ελατώματα, ήσαν η επιφάνεια, σαν το γάβγισμα του σκυλιού τη νύχτα από φόβο. Όπως το σκυλί στο σκοτάδι γαβγίζει από φόβο, έτσι κι αυτή κλέβαν ή κάναν χίλιες δυό βρωμιές γιά να έξασφαλιστούν να σωθούν. Όλοι τους θέλαν νάχαν μιά δουλιά, να ζούσαν τίμια, νάχαν μιά γυναικούλα που θα την αγαπούσαν, παιδάκια, ένα σπιτάκι ζεστό με κήπο, και γλάστρες στο παράθυρο με λουλούδια. Όλοι τον λέγαν βράχο ηθικής. Τον ζήλεβαν, τον αγαπάγαν, τον συμβουλεβόσαν τε γιά να λύνουν τις διαφορές τους αναμεταξύ τους... ήταν όμως κορό ιδο και δε συνεργαζόσαντε ποτέ στις ατιμίες τους μαζί του.

Στις μεγάλες του θλίψεις, στις μεγάλες του δυστυχίες, ονειροπολούσε τη ζωή του χωριού του, τις ακρογιαλιές, τα βουνά με τα ρίκια τις χαράδρες με τις δάφνες και τα βατόμουτρα... κιόλα αφτα τα ονειροπολήματα καταλήγαν στήν σκηνή της ανοιξιάτικης βραδιάς με το τσιγάρο στο στόμα στο αφτί καί στο αβλάκι τα σπιρια του καλαμποκιού.

Απολύθηκε απο στρατιώτης. Βρήκε δουλειά και νοικοκυρέφτηκε. Είχε έρθει αφτή στήν πρωτέβουσα. Συναντηθήκαν στο δρόμο. Δεν τήν πολυπρόσεξε καί ούτε τούκαμε εντύπωση που με λαχτάρα έτρεξε, τον αγκάλιασε και τον φίλησε, όπως κείνη τη βραδιά που το πήρε απ' το αφτί το τσιγάρο. Δεν την πρόσεξε πώς είχε γίνει γυναίκα, ίδια σαν τότε που ακουμπώντας το χέρι στα μπούτια της πέρνοντας τα σπιριά του καλαμποκιού απ τή φούστα της. Όπως τότε δεν πρόσεξε τη λαχτάρα της, τό σπαρτάρισμα της. Αργότερα το σκεφτόταν κιαφτό όπως τα παλιά του χωριού. Ένα διάστημα την έβλεπε συχνά, πάντα σοβαρός, συγκρατημένος, σκεφτόταν όμως μέρα νύχτα τι δώρο θα μπορούσε να της κάμει στη γιορτή της ή την πρωτοχρωνιά που θα της έφερνε μεγάλη χαρά ή τι άλο να της κάνει μα ποτέ δεν τόβρισκε.

Βράχος όπως ήταν ηθικής—όπως τον λέγαν—δέν μπορούσε να μην μπλέξει με τους αριστερούς. Τον προετοίμασαν τα βιβλία που διάβαζε και μιά κιέμπλεξε στις αριστερές οργανώσεις, που ήσαν όλες παράνομες και μισοπαράνομες, δεν μπορούσε να μην αχρίσει να πηγαίνει φυλακές κι εξορίες. Πήγαινε 6 μήνες, ένα χρόνο...γύριζε, έμενε ένα δυό μήνες· πάλι τον πιάναν. Στις εξορίες και τις φυλακές διάβαζε αχόρταγα. Μορφώθηκε καλά. Διάβαζε φιλολογία, φιλοσοφία, ιστορία... Τα βράδια όμως ονειροπολούσε το χωριό, το τσιγάρο στο αφτί, τα καλαμπόκια στο αβλάκι της φούστας· το φίλημα στο δρόμο της πρωτέβουας, τη μεγάλη του επιθυμία να της κάνει κάτι που θα την κάνει να χαρεί πολύ, όταν δούλεβε νοικοκυρεμένα... κιόλες αυτές οι σκέψεις τον κάναν να περνάει νύχτες ολάκερες ανήσυχες, άγρυπνες, στριφογυρίζοντας απ' τόνα πλεβρό στο άλο.

Ήρθε καμιά φορά ο Μεταξάς. Πάψανε τα πήγαινε έλα στίς εξορίες και στις φυλακές. Τον έπιασαν μιά και καλή το 1936 κι έμινε συνέχεια μέχρι το 1943· του δόθηκε ευκαιρία καί ξέφυγε απ' τους γερμανούς, που είχε καταλήξει περνώντας από χέρι σε χέρι, από φυλακή σε φυλακή, κι από νησί σε νησί, απ' τους έλληνες στους ιταλούς και στους γερμανούς.

Βρέθηκε στο βουνό με τους αντάρτες. Βράχοι ηθικής ήσαν, γιαφτό καταχτούσαν τις χωριάτες. Φυσικά κιαφτός δεν ταίριαζε να πάει πίσω και δεν πήγε. Τον βοήθαγε σαφτό κι ο παλιός-του έρωτας που δεν ήθελε με κανέναν τρόπο να σβήσει. Άλωστε ήξερε, πως όσες φορές δοκίμασε παλιότερα να τον σβήσει, μ' άλες γυναίκες, όχι γονάχα απότυχε, όχι τον άφηναν ασυγκίνητον, αλά τον ανάβαν περισότερο. Την πιό καλιεργημένη γυναίκα την πιό όμορφη όταν έμπαινε στο νου-του σύγκριση και προτίμηση μαφτή, την έβρισκε κατότερη κι άσχημη. Γιατό πάντα πρόσεχε να αποφέβγει τη σύγκριση γιατί μαφτόν τον τρόπο θα αδικούσε όλες τις γυναίκες· θα τις έβρισκε όλες κατότερες καί άσχημες.

Ένα βράδι σένα χωριό, με τα μισά-του σπίτια καμένα απ τους γερμανούς, μπήκε σε μιά τρομερή δοκιμασία. Σε ένα δωμάτιο—ένα σπίτι— ένα τζάκι που καίγαν όρθιοι τρείς χοντροί κορμοί από πέφκο· δίπλα δεξιά στό τζάκι δυό τετραγωνικά μέτρα πάτωμα που είχε τό κρεβάτι της η χωριάτισα με το μωρό-της· ο άντρας-της έλειπε· απέναντι από το τζάκι το άλογο, γιατί όξω ήταν ένα μέτρο το χιόνι, να ψοφήσει· σκάφες, τσουβάλια, κασόνια, λαγίνια κιότι άλα χρήσιμα μπορεί νάχει ένα φτωχο σπίτι, χωριά-

τικο, ενού χωριού ριμαγμένου απ' τους γερμανούς. Σαφτό το σπίτι είχε αφίσει τις κουβέρτες-του από νορίς. Ήταν το κατάλυμα που θα πέρναγε τη νύχτα-του. Γυρίζοντας μόλις βράδιασε, βρήκε κει δυό κοπέλες. Τις νόμισε χωριάτισες, γειτόνισες. Κουβέντιαζε μαζί-τους και περίμενε να φύγουν να πέσει. Η χωριάτισα, σπιτονοικυρά, με το μωρό της, ήταν κουκουλωμένη. «Στρόσε συναγωνιστή» να πέσω κι γώ μαζί γιατί δεν έχω ρούχα» του λέει η μιά. Παραξενέφτηκε» Είναι συγγενής της σπιτσνοικοκυράς; Θα μείνουν απόψε εδώ; Τίς φιλοξενεί; Έχουν καταστραφεί; Δεν έχουν ούτε σκεπάσματα!» «Εγώ στρώνω συναγωνίστρια, αλά μου φαίνεται δεν είνε σωστό να κοιμηθούμε μαζί. Ήσαστε συγγενείς με τη σπιτονοικυρά;» «Όχι, αντάρτισες περαστικές. απ' τήν 'Αθήνα.» «Αφού είνε έτσι.» Η μιά μονάχα ήθελε να πέσει γιατί ήταν άρωστη». Η άλη θα ξενύχταγε στο τζάκι δίπλα, καθιστή. Της πήρε και τίς δυό. Μπήκε στη μέση. Το μαρτύριο αφτό συνεχίστηκε τρείς βραδιές. Μιά απ αφτές τις μαρτυρικές βραδιές, όπως ήταν ανάσκελα και τα δυό νέα γυναικεία κορμιά κολημένα πάνω-του, απ' τα πλάγια, πυρωμένα, σπαρταριστά, λαχταριστά, κιαφτός αναμένος, πέρναγε απ' το νου-του όλη-του η ζωή πώς γίνεται στους μελοθάνατους... και σε όλες αφτές τις σκηνες, της εξορίας της φυλακής, πάντα το χαμόγελο αφτής, όταν τον έσωσε από το τσιγάρο, τα σπυριά του καλαμποκιού, το αγκάλιασμα στο δρόμο που τον φίλησε... οι πρώτοι-του φίλοι που τον είχαν γιά βράχο ηθικής, και κορόιδο ανίκανο γιά κάθε συνεργασία..... Τις κοπέλες τις είχε πάρει ο ύπνος. Κάποιος πετεινός έκραξε. Θα άρχιζε να ξημερώνει... Έπαθε ένα θόλωμα το λογικό-του. Νόμιζε πως βούλιαζε και πνιγόταν. Έφερε με προσοχή τις χούφτες-του στο πρόσωπο-του και τόσφιγκε, τόκρυβε. Βούλωνε το στόμα να μην του ξεφέβγουν τα αναφυλητα. Έκρυβε Έκρυβε τη συγκίνηση-του, τα δάκρια που τρέχαν απ' τα μάτια-του. Ηταν νύχτα. Οι κοπέλες κοιμόσαντε. Από ποιόν κρυβόταν; 'Ισως απ' τον εαφτό-του.

Λεφτερωθήκαμε. Κατέβηκε απ' το βουνό. Τον φιλοξενούσε συχνά στο σπίτι-της. Στις προκλίσεις-της απαντούσε μονάχα προσέχοντας. Δεν κοίταζε αλού όταν έσκυβε με τρόπο να φανεί το στήθος-της. Το κοίταζε λαίμαργα. Λαίμαργα κοίταζε και τα γόνατα όταν κατάφερνε να ανασηκώνει το φουστάνι να φαίνονται γυμνά. Δεν την πρόσβαλε, με υποκριτική αδιαφορία, πως δήθεν δεν του κάνει εντύπωση. Άφινε τη σκέψη-του να τον κάνει να δουλέβει, με τυχόν φίλους-της. Μια μέρα έτυχε να την δεί με γυμνούς τους ώμους και τα πόδια μιά πιθαμή ξέσκεπα, πάνου απ' το κρεβάτι. Επέτρεψε στον εαφτό-του να μη συγκρατηθεί, να μην πειθαρχήσει, και να τρέξει κοντά-της με λαχτάρα, να της χα'ι δέψει τους ώμους και το μπράτσο· Έκαμε άλοτε απόπειρες στο στήθος, και του απόδιωξε το χέρι-της γιά να τον ερεθίσει περισότερο. Τις τσίμπησε το μπράτσο... και μια μέρα στο τράμ, προφυλάγοντας-την, τους δόθηκε εφκαιρία, σε όλη τη διαδρομή, να τις χα'ι δέψει όλη την πλάτη....

... Τι να προτιμήσει 'απ' τήν καινούργια εξορία, το στρατοδικείο την πολιτική δολοφονία πάλι νά φύγει γιά το βουνό. Καινούργια κατοχή μετά την απελευθέρωση, βλέπεις. Τι νά κάμει; Έμπλεξε.

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ο ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ

Του ΚΩΣΤΑ ΘΡΑΚΙΩΤΗ

Ζούμε σε μιά περίοδο ασφυχτικά κορεσμένη από αντιθέσεις οξύτατες πού τείνουν σέ μιά αναπότρεπτη διάλυση, μα που οδηγούν ωστόσο σέ μιά νέα σύνθεση ζωής.

Ο τελευταίος πόλεμος δεν υπήρξε παρα το αναπόφευκτο αποτέλεσμα ενός προχωρημένου μαρασμού που προυπήρχε πρίν άπ' τήν έκρηξη-του. Η δεύτερη μεγάλη δοκιμασία της ανθρωπότητας υπήρξε συνέχεια της πρώτης και κάτω από τήν απατηλή εκδήλωση της «ειρήνης» του μεσοπόλεμου, έξέφραζε την ανειρήνευτη ηφαιστειακή και κοχλάζουσα διαμαρτυρία των αλληλοσυγκρουόμενων αντιθέσεων της

Τή στιγμή αυτή υπάρχει κάτι πού φέρνει τούς πνευματικούς ανθρώπους τόν έναν πιό κοντά στόν άλλο και κάνει τήν ανθρώπινη διαμαρτυρία-τους πιό έντονη η κοινή συνείδηση της ευθύνης καί του χρέους μπροστά στον άνθρωπο καί στό πεπρωμένο του.

Στήν βαθειά κρίση των ημερών πού περνάμε,, ο δημιουργός πού είναι φύση κατ' εξοχή ευαίσθητη, έρχεται να βροντοφωνήσει μέ τήν παλλόμενη φωνή-του, τήν αλήθεια πού αποκαλύπτει τήν μελλούμενη γέννηση ενός καινούργιου προορισμού. Τό έργο του είναι μιά κραυγή. Μιά κραυγή γεμάτη από αγωνιώδικες προεκτάσεις. Μιλάει πιότερο μέ το αίμα-του τό ένστικτο και τήν ματωμένη ψυχή-του. Μας μαστιγώνει μέ τή γλώσσα της αγωνίας του, γιατί ζεί στό κλίμα μιάς αοίγαστσς απελπισμενης ελπίδας στο μεταβατικό κατώφλι τής προσμονής.

Τό «δράμα του» είναι «τό δράμα τού αιώνα μας» που τό έζησε μέ τό ίδιο-του το σώμα, μέ την ίδια του την ψυχή. Αντίκρυσε πρόσωπο μέ πρόσωπο το σκληρό θάνατο. Έζησε τη φρίκη του αίματος καί της φωτιάς. Γνώρισε τό κρύο, τήν πείνα, τή φυλακή, τα στρατόπεδα της συγκέντρωσης, τις ομαδικες εκτελέσεις, τσν κατατρεγμό. Δοκίμασε τα νεύρα του στό μαρτύριο της απομόνωσης. Γνώρισε την ατίμωση καί τόν εξευτελισμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Μα πόση δύναμη κι ουσία κλείνεται στο βαθύτερο ανθρώπινο φόντο του, όπου οί γέρικες και άκαμπτες αισθητικές «αξίες» αποτελούν ουσιαστικά καταδίκη στην ταργμένη διάθεση του πνεύματος, δίχως την παρούσα και ζώσα φλεγόμενη συμμετοχή;

Πιστεύω πώς η εποχή μας δε μπορεί ν ανεχθεί τον συγγραφέα αμέτοχο θεατή της ανθρώπινης τραγωδίας, γιατί ο συγγραφέας εκτελεί ένα άθλο μέσα στα πλαίσια της πιο ζωντανής και της πιο ιερής εκδήλωσης τοτ ανθρώπινου πνεύματος. Αλλωστε η ουσιαστική αισθητική κρίση στη γενική της θεώρηση, αποτελεί κανόνα για τη γνώση και την αξία της ζωής. Έτσι η αισθητική μετατρέπεται σε ηθική δύναμη ζωντανή και τελειωμένη.

Η ενεργός συμετοχή του καλιτέχνη στη μεγάλη αυτή περιπέτεια του ανθρώπου, δεν υπαγορεύεται παρά απ' την ίδια συνείδηση του δημιουργού που μάχεται να μορφώσει το έργο του με την «κραυγή και την αγωνία του καιρού του!»

Αλλά η ενεργός συμετοχή δεν νοείται χωρίς το ολοκληρωτικό δόσιμο, χωρίς την αγάπη. Δεν ξεχνάμε ποτέ, πως το αληθινό έργο του δημιουργού είναι πρώτα απ' όλα μιά πράξη αγάπης για τον άνθρωπο. Τούτη η αλήθεια δεν μπορεί να εξαγοραστεί μ'ένα τίμημα ασήμαντο κι' ανάξιο παρά με το αίμα και τον πόνο, την πίστη και τον αγώνα που μας ανεβάζει στα σκαλοπάτια του αιώνιου.

Αλήθεια, ποιά πίστη τάχα μπορεί νάναι ανώτερη απ' την πίστη στον άνθρωπο και ποιό χρέος μπορεί να σταθεί ανώτερο απ' το χρέος του δημιουργού που αγωνίζεται να σταλάζει στις καρδιές των ανθρώπων τήν χαρά και την ελπίδα με την προσήλωση στο άφραστο αγαθό και την αξία της ζωής;

Τέτοια δεν ήταν η στάση των μεγάλων δημιουργών απο τον Αισχύλο και τον Ευριπίδη, τον Σαίξπηρ, τον Θερβάντες, τον Γκαίτε, τον Ντοστογέφσκυ, τον Ίψεν, τον Τολστόι ως τον Ρολάν και τον Σόου;

Όχι, οι συγγραφείς δεν επιτρέπεται ν' αγνοήσουν το δραματικό κι επικό χαρακτήρα της εποχής-μας. Θα σταθούν αγνοί «ενώπιον ενωπίω» μποστά στον άνθρωπο-θεό, που πόνεσε και υπόφερε για να λυτρωθεί απ' τα δεσμά-του. Η φωνή-τους μπορεί κάποτε να δανείζεται τη φωνή του κηρύγματος, μα δε θα ξεχνά να τραγουδά τα καινούργια όνειρα, δείχνοντας στα μεγάλα πετάγματα την αυστηρή παρουσία τς τέχνης που λυτρώνει κι' οδηγεί πέρα απ' τις αγωνίες και τους αγώνες, απ' τις ταπεινώσεις και τα δάκρυα, σ' έναν κόσμο ονειρευτό που οι ποιητές τον μόρφωσαν χωρίς σκληρτότητα και μίσος, μα με την αγνή διάθεση της ψυχής που ξέρει ν' αποκαλύπτει πάνω στις σελίδες ενός βιβλίου, στο μάρμαρο, στο χρώμα και στη μουσική, τ'ανέφιχτα οράματα που ξανοίγουν από το δημιουργικό περίσευμά-τους και μας φέρνουν πιό κοντά στην καλωσύνη και στην ανθρωπιά.

ΑΠΟ ΤΟ "ΕΓΚΩΜΙΟ ΤΗΣ ΕΜΟΡΦΙΑΣ,,

I

Είμαι γυμνός σαν τον Αδάμ στο δάσος το παρθένο
κι εσέ, γεννήτρα των παιδιών που θάρθουν, περιμένω.
Τι θα σου δώσω; Μη ρωτάς· το δάχτυλο σηκώνω
κι ένα βασίλειο ολόγυρα σου δείχνω νούτο.
Δικό μας είναι το βουνό κι η πρασινάδα η τόση
και τα τρεχούμενα νερά πόχει η ερμιά αναδώσει
και τα λουλούδια καταγής και τα πουλιά τ αψήλου
κι η προκοπή του σφάλαγγα που σειέται σ άκρη φύλλου.
Τί θέλεις άλλο; Θα σου βρω στο ύστερο μανιτάρια
που θάχουν θρέψει απ' την καρδιά του ελάτου την καθάρια
και για το μάτι το κακό να μή μας αβασκάνει
θα βρώ φιδιού πουκάμισο, των άλλων τυφλοπάνι.
Πέρα στ' άγνάντιο μαλακή πέτρα θα σούχω θρόνο,
μούσκλα χρυσά απ' τις ρεματιές εγώ θα σου μαζώνω.
Στο κατοικιό μου μην κοιτάς πούν τα συγύρια λίγα,
μα λόγιαζε πως πέτυχες του λόγγου εδώ το ρήγα.

II

Έλα, Έμορφή μου, της καρδιάς πολυπιθύμητη, έλα,
π' ο ήλιος δέ φώτισε ο λαμπρός κάλλια απο σε κοπέλα
κι' εκείνος που στον κόσμο αυτόν σε διάλεξε για ταίρι
τί αμάξι ουρανοκύλητο να σούστελνε δέν ξέρει.
Μα έλα, γιατι σέ καρτερεί μερόνυχτα ο καλός σου,
πέρα απ' του Ολύμπου τα ψηλά πέτα κι ανεμοκλώσου
στης Αττικής για να βρεθείς τον έμπνευστον αέρα
που θα σε καλωσόριζε δική της θυγατέρα.
Κι εγώ στο ξάγναντο φυλάω με την ανάσα ακέρια
σαν πούπουλο άπιαστου πουλιού να σε δεχτώ στα χέρια
κι απ' όλες τίς βασιλικές πόχουνε στήσει αψίδες
τούτη που εγώ σου διάλεξα παρόμοια της δέν είδες.
Απ' άκρη σ' άκρη κλωναριού χρυσό άπλωμένο τέλι
τ' ανασηκώνει, το λιγάει αύρας πνοή όπως θέλει,
σαν τόξο πύλης που ξωθιές τόστησαν, όχι αράχνη,
κλώνα ψιλή τρεμάμενη που η φαντασία άδράχνει.

III

Φεύγουν οι μέρες κι απο σέ δέν έρχεται μαντατο.
Τί νάγινες, πώς τα περνάς μονάχη σου εκεί κάτω;
Σκόλασες πιά με το καπνό στης δημοσιάς την άκρη
κι ίσως για μάς στου ορίζοντα συχνοκοιτάς τα μάκρη.
Μα ήρθαν ανάποδοι καιροί, που να μην είχαν σώσει,
και το κεφάλι δέ φελάει του ανθρώπου ούτ' ένα γρόσι,
π' άν λαχταρήσεις γιά δικούς ή αν πάς στη σαστικιά σου,
γι' άλλο ταξίδι απόμακρο κι' αγύριστο ετοιμάζου.
Κι εσείς αυτού, κακότυχες, οι μάνες, οι αδερφάδες,
μείνατε ξέκορμες, χωρίς στύλο περικλοκάδες,
νά σας χτυπάει, να σας μαδάει δρολάπι και γαζέπι,
κακό γιά σάς, χειρότερο για κείνον πού το βλέπει.
Μα όσες την άσβυστη φωτιά συντρέχοντας του αγώνα
με παληκάρια στα βουνά παράβγαλαν το γόνα,
σε ώρα καινούργιου αναγκασμού θα υπομονέψουν πάλι
ξέροντας πως κι ο έρωτας στεριώνει με την πάλη.

IV

Καθώς απόγειρα αλαφρά στου βράχου εδώ την κώχη
κάτω απ' τα σύγνεφα τ' αριά που αργούν γιά πρωτοβρόχι,
βλέπω δυό πέρδικες οπου ζυγώνουνε ζευγάρι,
ξεθάρρευτες, μή νιώθοντας εδώθε κυνηγάρη.
Πέτρα την πέτρα περπατούν κι έχονν πολλά να ειπούνε
στη γλώσσα πούναι των πουλιών και της αγάπης πούναι·
σά νάηταν χώρια απο καιρό ζητάν να τ' αποσώσουν,
ίδια μ' εκείνα π' άφωνος πρίν λίγο συλλογιόσουν.
Όπως περνάν καμαρωτές μιά δρασκελιά παρέκει,
να τις ξαπλώσω στη στιγμή μπορούσα μέ ντουφέκι,
μα άς έχουν χάρη που κρατάω μολύβι εδώ μονάχα,
παρόλο που δέ θάρριχνα ποτέ σ' αυτές, και νάχα.
Ξέρεις, θυμήθηκα μεμιάς πάλι, ακριβή μου, εσένα
με τόσα ταίρια σαν κι' εμάς που ζούνε χωρισμένα·
με πιάνει τότε απελπισιά, κάνω το χέρι πέρα
κι οι πέρδικες που σκιάχτηκαν πετάνε στον αέρα.

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΟΠΟΥ ΕΖΗΣΕ Ο ΜΑΓΙΑΚΟΦΣΚΙ

Ένα ξύλινο σπίτι με δυό πατώματα υψώνεται στο βάθος μιάς αυλής, σ'ένα σιωπηλό δρομάκι της Μόσχας. Εκεί έζησε ο Βλαδίμηρος Μαγιακόφσκι. Μέσα σ' αυτό το σπίτι που μεταμορφώθηκε σε μουσείο, όλα μας μιλούν για τη ζωή και τα έργο του ποιητή: τα αντικείμενα που ανήκουν σ' αυτόν, ένα σημειωματάριο με στίχους στο τραπέζι όπου εργαζόταν, έν' ανοιχτό βιβλίο, έναν τόμο του Πούσκιν, παρδαλές αφίσες—αγγελίες εσπερίδων που δίνονταν σε μεγάλες και μικρές πόλεις της Σοβιετικής Ένωσης. Εδώ βλέπουμε όλα τα τυπωμένα έργα του ποιητή· ενενήντα επτά φυλλάδια που έβγαλε όσο ζούσε.

Με δυνατή συγκίνηση παρατηρεί κανείς τα δοκουμέντα που αναφέρονται στα τελευταία χρόνια ως τις 21 Γενάρη 1930, χρονολογία απο την οποία στο Μεγάλο Θέατρο, στην αναμνηστική συγκέντρωση την αφιερωμένη στη μνήμη-του Λένιν, ο Μαγιακόφσκι απάγγειλε αποσπάσματα απο το ποίημά του «Βλαδίμηρος Ίλιτς Λένιν» διασώθηκε το εξής επιγραμματικό: «Ο Μαγιακόφσκι ήταν πολύ συγκινημένος. Έλεγε: είναι η υψηλότερη προσπάθεια που έχω αναλάβει. Θα μ' ακούσει ο Στάλιν...».

Κατά τον πόλεμο, οι στίχοι του Μαγιακόφσκι αντήχησαν σε αμπρί, στα οχυρά, στην πρώτη γραμμή, πριν απο την επίθεση. Σ' αυτή το σημείο βρίσκεται το γράμμα ενός οπλίτη του Κόκινου Στρατου, που διηγείται την ιστορία μιάς μικρής συλλογής του Μαγιακόφσκι στο μέτωπο του Στάλιγκραντ. Ο στρατιώτης Κυρίλωφ ένθερμος θαυμαστής του Μαγιακόφσκι, στις ώρες της αργίας-του αγαπούσε να διαβάζει στους συναδέλφους στίχους του ποιητή. Για μεγάλη-του θλίψη ο Κυρίλωφ δεν είχε ούτε έναν τόμο του Μαγιακόφσκι. Έγραψε στο Μουσείο Μαγιακόφσκι και του έστειλαν απο τη Μόσχα μιά μικρή συλλογή που δεν της αποχωρίστηκε πιά. Στις 25 Δεκέμβρη 1943 η εχθρική αεροπορία έκαμε μια απο τις συνηθισμένες επιδρομές-της. Μιά έκριξη βόμβας διάτρησε τη μανδύα και το σάκο του Κυρίλωφ, μέσα στον οποίο βρισκόταν το βιβλιαράκι που αγαπούσε τόσο πολύ. Ο στρατιώτης όμως δεν έπαθε τίποτε. Το θραύσμα έμεινε μέσα στο βιβλίο.

Νά κι άλλο λείψανο του πολέμου. Στάλθηκε απο την Ανατολική Πρωσία στο Μουσείο απο το λοχία Τρεφίλωφ. Είχε απάνω-του σε όλον τον πόλεμο, μές στην τσέπη του χιτωνίου-του μια φωτογραφία του Μαγιακόφσκι. Άμα τελείωσε ο πόλεμος, ο Τρεφίλωφ έστειλε αυτή τη φωτογραφία στη Μόσχα μ'αυτή την επιγραφή «Πολεμήσαμης μαζί απο το 1941 ως το 1945. Στις 9 Μάη 1945 γιορτάσαμε μαζί τή νίκη. Ευχαριστώ το Βλαδίμηρο Μαγιακόφσκι για τη βοήθειά-του. Λοχίας Βλαδίμηρος Τρεφίλωφ».

Το Μουσείο Μαγιακόφσκι ιδρύθηκε το 1937. Δεκάδες πρόσωπα μελετούν καθημερινά στη βιβλιοθήκη-του τα βιβλία του Μαγιακόφσκι. Τελευταία το Μουσείο δέχτηκε απο τη Γιουγκοσλαβία ένα περίεργο δέμα. Κατά τη Γερμανική κατοχή ένας σέρβος δάσκαλος είχε παραχώσει στη γη βιβλία του Μαγιακόφσκι. Όταν οι Γερμανοί διώχτηκαν, ο θαυμαστής του Μαγιακόφσκι ξέθαψε τα βιβλία και τάστειλε στη Μόσχα.

Είναι δεκαπέντε χρόνια απο τότε που πέθανε ο ποιητής. Το έργα-του εκδόθηκαν σε σαράντα γλώσσες των λαών της Σοβιετικής Ένωσης. Μόνο στη ρωσική γλώσσα τραβήχτηκαν πάνω απο 9 εκατομμύρια αντίτυπα. Τα ποιήματα του Μαγιακόφσκι μεταφράστηκαν σε 20 ξένες γλώσες. Το Μουσείο έλαβε απο το Μπουένος Άυρες μιά Ανθολογία του Μαγιακόφσκι απο 432 σελίδες. Κι απο την Αγγλία τους ήρθε η 2 έκδοση του βιβλίου «Ο Μαγιακόφσκι και η ποίησή-του».

ΑΦΡΙΚΗ

Διήγημα Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

Το ΚΑΤΕΡΓΟ άραξε στο λιμάνι. Μιά γλυκειά ζεστασιά περέχυσε τα μουδιασμένα και παγωμένα κορμιά των καταδίκων που στέκονταν στο κατάστρωμα και κοίταζαν την ξένη πολιτεία σαν μέσα σε όνειρο.

Φτώχια και δυστυχία παντού. Πέρα μακριά τα μεγάλα παλιά σπίτια που ήταν φανερό πως έκρυβαν τα κουρέλια. Στα ανοιχτά παράθυρα κρέμονταν πολύχρωμα κουρέλια για να στεγνώσουν και πίσω άπο τα κουρέλια τούτα, ξυλιάρικα μαύρα και βρώμικα χέρια ήταν τεντωμένα. Κάτω στους στενούς δρόμους οι χωροφύλακες σπρώχνουν τους μαύρους για να μην παρακολουθούν την πορεία των δυστυχισμένων που θα χυνόταν στο άδειο λιμάνι.

Απέναντι περίμενε ένα βαρύ σιδερένιο τραίνο «Ίποι οκτώ—άντρες σαράντα».

Ο Μαρίδας κοίταζε όλα αυτά τα ξένα και παράξενα πράγματα σιωπηλός.

Ο Βασίλης έβαλε το χέρι-του στον ώμο του Μαρίδα και του μίλησε σιγανά.

— Πού θα μας πάνε;

— Μου φαίνεται σαν όνειρο.

— Φτώχια, κοίτα πόση φτώχια.

— Οι χωροφύλακες τους κυνηγάνε.

— Τους κυνηγάνε. Δές όμως τους καλοφορεμένους. Καλοντυμένοι αραπάδες μπορούσαν να κυκλοφορούν ήσυχοι και να μιλούν με τους φαντάρους που ήταν παρατεναγμένοι, με τη λόγχη στο όπλο.

— Παντού τα ίδια.

— Αν μπορούσα να το σκάσω και να βουτήξω μέσα στα βάθη. Έζησα κάμποσα χρόνια και με αυτο το όνειρο.

— Για μας φυλάνε.

— Για μας. Τί; Φοβάσαι; Πρώτη φορά θα μας δείρουν; Για μιά στιγμή, μιά ξύλινη σκάλα πετάχτηκε και έδεσε καράβι και λιμάνι.

— Γκετ σπ Κρίκ, φώναξε ο Αγγλος στρατιώτης, και αμέσως μακριά σειρά χύθηκαν οι γερασμένοι άνθρωποι για την ξηρά. Ατέλειωτη γραμμή. Ένας αξιωματικός τους άρπαζε απο την πλάτη και τους πετούσε. Κάποιος σωριάστηκε χάμω. Δεν τον πρόσεξε κανείς. Η μακριά ουρά πηδάει πάνω απο το σωριασμένο κορμί που βογγούσε. Μόνο ο Μαρίδας σταμάτησε μιά στιγμή. Δέχτηκε μια υποκοπανιά στην πλάτη και σωριάστηκε και αυτός χάμω. Τα κορμιά βογγούσαν. Βογγούσαν μέσα στην απεραντωσύνη της ξένης γης. Η θάλασσα πάφλαζε απαλά, ένας τούρκος πάνω στο κατάστρωμα του καραβιού έκανε ατέλειωτες μενάνοιες ευχαριστώντας το Θεό γιατί ζούσε και την ημέρα εκείνη. Χάμω κυλιόταν ακόμη τα δυό κορμιά κι' απο πάνω δρασκέλιζε το κυνηγημένο κοπάδι των ανθρώπων και τρύπωνε στις ανοιχτές φυλακές που λεγόταν βαγόνια τραίνου, για να κουρνιάσει και να σωθεί.

ΒΑΣΙΛΗ, χαθήκαμε, φώναξε ο Μαρίδας. Θα μας σκοτώσουν.

— Μή φοβάσαι, έκαμε σιγανά ο Βασίλης Κοίτα τους αραπάδες, κοροϊδεύουν.

Γύρω στα βαγόνια είχανε μαζευτεί τα κουρελιασμένα αραπάκια και χασκογελούσαν. Σήκωναν τον αντίχειρα για να πούνε «πάνω οι Άγγλοι» κι' ύστερα τον αναποδογύριζαν για να πούνε «κάτω οι Ιταλοί».

— Εμείς είμαστε οι Ιταλοί. Ακούς, Βασίλη; Συγχαρητήρια. Πολέμησα στην Αρβανιτιά, πολέμησα τους Γερμανούς και τους Ιταλούς στους δρόμους της Αθήνας, ποτέ δε θα τόλεγα πως θα είμαι ο «Ιταλός» των Αραπάδων και ο «αιχμάλωτος» των «συμμάχων». Τί λες εσύ;

—Ω, παμυστηριώδη Αφρική, ως πότε τα παιδιά. σου θα κοιμόνται με ψεύτικα όνειρα, φώναξε κάποιος Όλοι γύρισαντοεφάλι κατά τη φωνή.

—Α ο παπάς είναι. Είπε ο Βασίλης. Τον σέρνουν μαζί ,με τους αθώους.

— Φτάνει που κόβονται για τη θρησκεία.

Σιωπή.

Οι σιδερένιες πόρτες κλείσαν με θόρυβο. Κάποια σπαραχτική φωνή ακούστηκε. Κάποιος σηκώθηκε κρατώντας το πόδι-του.

— Μου το έσπασε ο δολοφόνος, είπε σφίγγοντας τα δόντια απο τον πόνο. Μου τόσπασε.

Απο έξω ακούστηκε το πλατύ γέλιο του εγγλέζου.

— Χτήνη, έκαμε ο παπάς, έκλεισε το βιβλίο που διάβαζε μέρες τώρα. Θα μας τυφλώσουν.

— Και τί διαβάζεις, παπούλη μου; Τί τα διαβάζεις; Για ποιόν τα διαβάζεις;

— Για ποιόν τα διαβάζω; Ελέησα τον ορφανό και με φυλακίσανε. Βοήθησα το φυλακισμένο και με στέλνουν εξορία. Καλύτερα που είμαι μαζί σας, γιατί εισαστε οι αγαθοί.

Σκοτάδι βαθύ. Όπου ν'αγγίξεις, όπου ν'ακουμπήσεις για ν' αναπαυτείς, είναι παγωμένο. Ο Μαρίδας νιώθει κάτι παγωμένο μέσα στην καρδιά του, σα να έχουν όλα τ' ανθρώπινα. Τώρα μέσα του ήταν θεριεμένο ένα χτήνος που ήταν έτοιμο να ριχτεί μέσα στη φωτιά.

Δίπλα-του ένοιωσε το σούρσιμο ενός κορμιού.

— Τί; ρώτησε.

— Θέλω να πάω κοντά στον παπούλη.

Παραμέρισε και πέρασε το κορμί. Ύστερα άκουσε τη φωνή του.

— Πάντα έλεγα να ταξίδευα σ' αυτή τη γης που την κύκλωναν τόσοι θρύλοι. Και μέσα στο βαπόρι. ακόμη, μ' όλη την πείνα μου και τις χολες πού ξερνού σα, κάτι μέσα μου μού έλεγε, «θάρρος: τό άγνωστο ζυγώνει. Απλωσε το χέρι σου να τ'αγγίξεις».

— Χά, χά, χά, γέλασαν μερικοί μέσα στον πόνο-τους και στο σκοτάδι.

Σταμάτησε λιγάκι, κι' ύστερα συνέχισε.

— Ακούς, παπούλη; Έχω να σου έκμστηρευτώ κάτι. Έχεις κι' εσύ τα βάσανά-σου.

— Λέγε, είπε ξερά ο παπάς.

—Όταν μέ τράβηξαν από το σπίτι-μου, η γυναίκα-μου κοιλοπονούσε. Γύρω η Αθήνα ματοκυλιόταν και το παιδί μου ήταν βαρειά άρωστο και ώρα την ώρα περιμέναμε το θάνατό του. Το σπίτι μου ήταν ολότελα άδειο και στην τσέπη μου δεν είχα δεκάρα για ν'αφίσω. Γιατί μ' έσυραν ως εδώ, αφού πίσω απο την πλάτη μου πεθαίνουν μιά γυναίκα και δυό παιδιά.

Η φωνή-του ήταν σπαραχτική και ξέσκιζε τις καρδιές. Κανένας τόρα δεν έχει όρεξη να γελάσει. Μέσα σ'αυτή την πονεμένη ιστορία. Σα να την είχαν ακούσει χίλιες φορές να στριφογυρίζει, σ' όλο το μάκρος του μονό τονου ταξιδιού και να γύριζε ο διάβολος και την ξανάφερνε στ' αχνά χείλη. Τόρα τον μισούσαν τον συνταξιδιώτη με τη σπαραχτική φωνή που τους θύμιζε τη ματωμένη Αθήνα.

— Τί να γίνεναι η μάνα μου, Βασίλη; Έτσι νηστική και άρρωστη την παράτησα κι' εγώ.

— Σωπάτε, παιδιά, ακούγεται μιά φωνή από την άλλη άκρη του βαγονιού. Εμείς θα νικήσουμε στο τέλος.

— Εμείς, εμείς, φώναξαν όλοι, σα να ξέχασαν διαμιάς τον πόνο-τους.

Παράξενο πράγμα, η ελπίδα που ήταν φωλιασμένη στ' άσαρκα στήθια των γερασμένων ανθρώπων. Οι ψυχές δεν λυγίζουνε ποτές.

Ησυχία. Σιγά σιγά τα μάτια συνηθίζουν στο σκοτάδι Μέσα σε κείνη τη μικρή σιδερένια και κρύα κόλαση έβλεπες τις ανθρώπινες σκιές ν' αναδεύονται σα σιχαμερά και πελώρια σκουλήκια.

— Πού καταντήσαμε, έκανε ο άντρας που μιλούσε με τον παπού και ξάπλωσε να κοιμηθεί.

ΜΙΣΑΝΟΙΞΕ η πόρτα. Πηδούν δυό οπλισμένοι φαντάροι. Σπρώχνουν βάναυσα και παίρνουν μέρος κοντά στο άνοιγμα. Έξω χαρά Θεού. Το χρυσαφί φως λούζει τη γαλήνια θάλασσα. Το πελώριο μαύρο κάτεργο καμαρώνει. Ο Τούρκος ναύτης ακόμη κάνει τις ατέλειωτες μετάνοιες-του ευχαριστώντας το Θεό γατί έζησε και την ημέρα εκείνη και μέσα στο στενό βαγόνι ήταν δυστυχισμένοι γιατί έζησαν και την ημέρα εκείνη. Τα αραπάκια πάλι τυλίγουν το τραίνο κα ζητιανεύουν. Οι χωροφύλακες τα χτυπάνε με το βουρ-

δουλα. Για μιά στιγμή τό βαρύ τραίνο κινάει. Σέρνεται μέσα από τή ρημαγμένη πολιτεία. Η φτώχεια πού καθρεφτιζόταν αχνά μέσα στον ανατολίτικο ήλιο τώρα παντού ήταν διάχυτη και ολοφάνερη. Οι άνθρωποι ήταν τυλιγμένοι με κουρελιάρικα ρούχα, καλοντυμένοι χωροφύλακες κόβουν βόλτες μέσα στους στενούς και άνισους δρόμους και σπρώχνουν και δέρνουν τους αραπάδες που χάνονται για λίγο και φυτρώνουν πάλι.

Σε καμμιά γωνιά της δεν είδαν τέτοιο ανθρωποκυνηγητό οι αιχμάλωτοι πού κοιτούσαν σαστισμένοι μέσα από τό κρύο βαγόνι, ενώ τό τραίνο έτρεχε αγκομαχώντας. Και σε κανένα μέρος της γης δεν ήταν τόσο χτυπητή η δυστυχία.

—Μα δε σταματάει ποτές αυτό το ανθρωποκυνηγητό; ρώτησε ο Μαριδας σιγα το Βασίλη.

—Όχι, γιατί τότε θα ξυπνούσαν οι μαύροι!

—Οι μαύροι θα ξυπνήσουν, είπε ο παπάς χωρίς να τόν ρωτήσει κανείς.

Το καλυμαύχι του είχε πατηθεί από κάποιον εθνοφύλακα στήν Αθήνα, και τα μαύρα μαλλιά του πέφταν ανακατωμένα πάνω στό πρόσωπο καί σμίγαν με τα πηχτά του γένια. Η φωνή του ήταν βαθειά μελωδική καί τα λόγια του ήταν σα μια ψαλμωδία. Θαρείς και αρχινούσε να ψάλλει κάποιο τροπάριο πού όμως τό σταματούσε απότομα.

— Βλέπεις τους εγγλέζους; Όλο μασουλάνε.

— Μασουλάνε. Καί τα δικά μας στομάχια γουργουρίζουν από την πείνα.

ΜΟΥΓΚΡΙΖΕ το βαρύ τραίνο καθώς έτρεχε, βουτούσε στις βρώμικες συνοικίες κι' έβγαινε απ' αυτές για να ξεχυθεί ακράτητο στην ατέλειωτη έρημο. Οι ώρες γυρνούσαν ατέλειωτες και χάνονταν κι' αυτές στο άπειρο χωρίς να αφίνουν κανένα σημάδι, σα να είχε σταματήσει η καρδιά των ανθρώπων. Η Αλεξάνδρεια τυλίχτηκε μέσα στην ξανθή καταχνιά.

— Για πού τραβάμε;

Ησυχία.

— Για πού τραβάμε;

Τα μάτια γίνανε αχόρταγα, έχουνε μαζευτεί όλοι στήν πόρτα καί κοιτάζουν. Έρημο. Αραιά μικρά χωριά σπαρμένα περνούσαν καί φεύγαν, στην ατέλειωτη έρημο. Τα σπίτια ήταν σκουριασμένοι τενεκέδες καί χιλιοτρύπητα κουρέλια, ή πλεγμένες καλαμιές. Οι άνθρωποι κυκλοφορούσαν αργοί, αραιοί ή ήτανε ξαπλωμένοι χάμω στήν παχιά άμμο. Οι χαλασμένες κελεμπίες τους άφηναν να φαίνονται τα γυμνά μπρούντζινα κορμιά-τους πού η βρώμα τους σου φέρνει αηδία. Κανείς δεν μπορούσε να ξεχωρίσει τούς άντρες από τίς γυναίκες αν δεν έβλέπαν τα, χυμένα βυζιά τους πού βγαίναν έξω από τα ξεσκλίδια τού ρούχου.

— Ο πολιτισμός των εγγλέζων. Γι' αυτό λοιπόν μας χτύπησαν; Γιατί θέλαμε να ζήσουμε σάν άνθρωποι; Οχι, χίλιες φορές, όχι. Είμαστε λέφτεροι και θέλουμε να ζήσουμε, φώναξαν όλοι με μια φωνή σα να είχαν συνενοηθεί από πριν.

Οι εγγλέζοι φρουροί τινάχτηκαν ξαφνιασμένοι, κοιτάχτηκαν καί σηκώθηκαν πάνω με όπλα προτεταμένα.

Χαμογέλασαν οι κουρασμένοι αιχμάλωτοι.

— Σιτ ντάουν κρήκ (καθήστε, Έλληνες), φωνάζουν.

Οι αιχμάλωτοι κάθονται για μια στιγμή και ξανα μαζεύονται μπροστά στην ανοιχτή πόρτα πάνω από τα κεφάλια των φαντάρων. Κοιτάνε αχόρταγα την κακομοιριά των ανθρώπων που κυκλοφορούν στους μικρούς σταθμούς και που πάνε βρώμικα γλυκίσματα και λερωμένα φρούτα σε μικρά χαλασμένα καλάθια. Πόσο θα ήθελαν ν'απλώσουν τη ματιά τους να ξεκουραστεί πάνω στο πράσινο γρασίδι κάποιας πλούσιας γής που να φτερουγίζει πάνω-της η ευτυχία. Μιά γης που να βόσκουν αμέριμνα τα λευκά πρόβατα κι ο βοσκός να παίζει ησυχα τη μαγεμένη φλογέρα. Τα δέντρα νάναι γιομάτα καρπούς για τους ανθρώπους και τα πουλιά να πετούν καί να κελαηδούν ξέγνιαστα. Να είναι μιά γης που το ποτάμι νά κυλάει σά χρυσό φίδι και να χωρίζει στα δυό το λιβάδι. Όμως τίποτα. Παντού απλώνεται η αμώδικη έρημο. Έρημο όσο πιάνει το μάτι καί ός τρέχει το θορυβώδικο τραίνο.

— Πού μας πάνε, μπρέ Βασίλη; ρώτησε ο Μαρίδας.

— Σε κανένα μπουντρούμι.

— Κοίτα, κοίτα τι γίνεται. Πόσο λιγνά είναι τα σπιτικά ζώα. Πω, πώ, πώς ζούνε εδώ οι άνθρωποι. Πάμε χαμένοι.

— Και πάλι καλά που υπάρχουν κι αυτά τα καλύβια.

— Μα ποιός τους έχει αυτούς εδώ;

—Οι εγγλέζοι, απαντούν ασυναίσθητα όλα τα χείλη, οι εγγλέζοι!

Τραβήχτηκαν μέσα. Δεν τούς τραβάει τίποτα πιά τήν στο απέραντο χάος. Ο αγέρας φυσάει δυνατά και σηκώνεται σύνεφο η σκόνη που τους πνίγει και τους στραβώνει. Ξάπλωσαν κατάχαμα χωρίς να μιλάνε. Ο καθένας τους έχει τυλιχτεί στις σκέψεις του καί περιμένει να τελειώσει το βασανιστικό ταξίδι που δεν έχει τελειωμό.

Ήταν τριανταέξη εκεί μέσα και δυό οι φαντάροι. Οι τριανταέξη πεινούσαν καί μόνο οι δυό φαντάροι συνεχώς άνοιγαν καινούριο πακέτο με μπισκότα. Όλα τά βλέματα είναι στραμένα στά δυό στόματα που μασάνε. Οι φαντάροι το νιώθουν. Ο ένας μοιράζει μπισκότα. Οι κατάδικοι τρώνε και πεινάνε. Πεινάνε πολύ...

— Πόσο θα βαστάξει αυτή η πείνα που άρχισε από την ώρα που μας έσερναν από τά σπίτια μας κι από τους δρόμους της Αθήνας χωρίς λόγο; έκαμε κάποιο πεινασμένο στόμα.

Ξαφνικά το βαρύ τραίνο σταματάει. Σταματάνε καί οι σιωπηλές σκέψεις. Κανείς δε σηκώνει το μουδιασμένο κορμί. Στην πόρτα φάνηκαν δυό χέρια, άφισαν λίγες κονσέρβες και λίγα μπισκότα. Τα δυό χέρια τραβιόνται αθόρυβα όπως απλώθηκαν. Τότες όλα τα χέρια των κατάδικων σύρθηκαν προς τα τρόφιμα.

Ο Βασίλης πήρε τις κονσέρβες και τά μπισκότα και τα μοίρασε. Οι αιχμάλωτοι τρώνε τό απλό δείπνο, μα πάλι πεινάνε. Η πείνα είναι μαρτυρική.

—Άχ, μανα μου, ματοκυλίστηκε ο κόσμος κ' οι φτωχοί πάλι θα πεινάνε, φώναξε ο Μαρίδας, κ' η φωνήτου ήταν σαν ξέσπασμα βαθιού παράπονου που ήταν από καιρό κλεισμένο στην καρδιά του.

Όλοι γύρισαν προς το μέρος-του, μα δε μίλησε κανείς.

Εκείνος κοίταξε μιά στιγμή το περίεργο πλήθος που τον κοιτούσε και φώναξε.

— Η μάνα μου, τι κάνει τόρα η μάνα μου;

— Ω, τι στενοχωριέσαι;

Ο Μαρίδας έριξε το κεφάλι πάνω στο στήθος καί ήταν σα να κλαίει με αναφυλητά. Για μιά στιγμή σωριάζεται κατάχαμα και σπαράζει.

Ο Βασίλης έτρεξε κοντά του. Ο φαντάρος του ρίχνει νερό με το παγούρι και του βάζει δυό μπισκότα στο χέρι. Τον σκέπασαν καλά και τον παράτησαν.

Το ΤΡΑΙΝΟ ξεκίνησε πάλι ξαφνικά όπως και σταμάτησε. Έξω είχε πέσει το σκοτάδι. Ο αγέρας ακόμη συντάραζε την ανταριασμένη έρημο. Κανείς δεν είχε όρεξη να μιλήσει.

Κάνει κρύο. Η πάχνη περουνιάζει τα κορμιά τους. Η αφρικανική παγωμένη νύχτα έρχεται να αποτελειώσει το αρχινισμένο έργο της υγρασίας πάνω στα σακατεμένα κορμιά. Τα πρόσωπα ήταν κέρινα, κίτρινα. Πόσοι θα έφταναν τάχα στο τέλος του ταξιδιού;

Ο Βασίλης χαϊδεψε το μέτωπο του Μαρίδα.

— Πώς είσαι; ρωτάει.

— Καλά είμαι.

— Μήπως κρυώνεις;

—Όχι.

Το βαγόνι είναι τόρα ένα μικρό ψυγείο που παγώνει τα κορμιά. Κλείνουν ολότελα την πόρτα. Τυλίγονται όσο μπορούν καλύτερα στα παλτά-τους και στριμώχνεται ο ένας δίπλα στον άλλο. Νοιώθουν πως θα αρρωστήσουν μέσα στο θορυβώδικο αυτό τραίνο. Οι πλάτες τους πονάνε απο τα βάσανα, τα μεριά-τους έχουνε μουδιάσει από το στρίμωγμα μέσα στ'ανήλιαγα μπουντρούμια και τ' αντερά τους έχουν λεπτύνει από την πείνα.

Μέσα στο βαγόνι βαθειά σιωπή. Μόνο που και που ακούγεται το αγκομαχητό αυτού που είχε την ετοιμόγενη γυναίκα και ο συνεχής ύδούπος του τραίνου. Σκοτάδι. Κάποιος μάζεψε τα λίπη απο τις κονσέρβες

που άδειασαν λίγο πριν και άναψε λιχνάρι. Όλοι άπλωσαν τ' αχνά πρόσωπα προς τη φλόγα. Τα στόματα είναι μισάνοιχτα απο την αγωνία. Η φλόγα σιγοτρέμει. Ο φαντάρος βγάζει απο το σακίδιο-του μπέικον και την τρέφει. Η μικρή φλόγα αχνοφέγγει. Το σιδερένιο πάτωμα, κρύο, τους παγώνει τις πλάτες.Τα πόδια-τους βγάζουν φλόγες. Παντού όπου ν'ακουμπήσουν τα χέρια, τα πόδια, τους λαιμούς, παγωνιά. Μέσα σ' αυτή την εκνευριστική σιωπή αργή και μονότονη ακούγεται μόνο η φωνή εκείνου που θυμόταν τη γυναίκα του.

— Γυναικούλα-μου, τί κάνεις απόψε ; Τί κάνεις απόψε ; Καλύτερα να είχα σκοτωθεί στ' αρβανίτικα βουνά ή στους δρόμους της Αθήνας.

— Πάει χαμένος αυτός, λέει σιγά ο Μαρίδας στο Βασίλη.

— Θα τρελλαθεί ο φσυκαράς, απαντάει ο Βασίλης.

Κοιτάνε τα μάτια του. Έχει καρφώσει το βλέμα-του στη φλόγα του λυχναριού και χάνεται στις σκέψεις-του ώρα πολλή.Είναι σα να βλέπει εκεί μπροστά του χίλια πράγματα αγαπητά και τα χαϊδεύει.

Όλοι κοιτάνε αυτό το παράξενο βλέμα που καρφώνεται στη μικρή φλόγα, μα δεν του μιλάει κανείς. Ποιός έχει, αλήθεια, όρεξη να παρηγορήσει τον άλλο τη φριχτή τούτη ώρα που η απελπισία είναι ένα πράσινο πουλί και πετάει απο καρδιά σε καρδιά.

Για μιά στιγμή σκύβει χαμηλά το πρόσωπο πάνω από τη φλόγα κι' απλώνει τα χέρια για να τα ζεστάνει. Κλείνει όλο το λυχνάρι και εκνευρίζει τους άλλους. Όμως δεν του μιλάει κανείς. Δεν του μιλάνε ούτε οι φαντάροι. Ο ένας μόνο τρέφει τη φλόγα με μπέικον.

— Χουέρ αρ γκόινγκ (πού πάμε ;), ρωτάει.

— Νίαρ, έκαμε ο σκοπός ανάβοντας τσιγάρο.

Ξαφνικά το βαρύ τραίνο σταματάει. Οι πόρτες ανοίγουν αργά. Πετάγονται πάνω. Το σκοτάδι έξω πηχτό. Ψηλά στο μαύρο ουρανό δε φαίνετ' ούτ' ένα αστέρι, ούτ' ένα μακρινό φως στο μαύρο χάος.

Για μιά στιγμή οι σκοποί ανάβουν τα κλεφτοφάναρά τους. Χύνουν το φώς τους στα μούτρα αιχμαλώτων ή τα γυρίζουν ολόγυρα μή χάσουν κανέναν αριθμό απο τα κεφάλια που ανάλαβαν κάμποσες ώρες πριν.

Το σκοτεινό κοπάδι πηδάει αργα από το τραίνο και χύνεται προς τα καμιόνια. Δεξιά κι αριστερά φυλάνε οι φαντάροι που φέγγουν με τα κλεφτοφάναρα.

— Γκετ απ κρηκ (πάνω Έλληνα), ακούγεται μιά φωνή άγρια.

Γύρισαν πίσω τα κεφάλια. Είδαν το κρύο μάτι ενός κλεφτοφάναρου να ψάχνει μέσα στο σκοτεινό βαγόνι.

Ο Μαρίδας κοίταξε μέσα. Κάποιος σερνόταν βαρειά προς τήν πόρτα.

— Τί έχεις ; ρωτάει.

— Τα πόδια μου.

Έγυρε τήν πλάτη-του καί τον φορτώθηκε. Τόν παράτησε πάνω στ' αυτοκίνητο δίπλα στόν παπά.

— Μπορεί να χρειαστείς κι εσύ, παπούλη, μέσα στήν έρημο. Ποιός ξέρει, μουρμούρισε κι ανέβηκε κι αυτός.

Ο Βασίλης τού έκαμε θέση να καθήσει.

Τό αυτοκίνητο κινάει.

Η σκόνη ανεβαίνει σύννεφο μαύρο καί πηχτό.

Έχουν φράξει τα πλεμόνια-τους. Τό στόμα-τους πικρό γιομάτο άμμο που τρίζει στα δόντια. Η πάχνη πέφτει σε χρυσοσταλίδες καί τους ξυλιάζει δάχτυλα καί λαιμούς. Ο βοριάς δέρνεται στήν απέραντη πεδιάδα και τους κόβει τήν ανάσα.

— Πού βρισκόμαστε, βρε παιδιά ; ακούγεται μιά φωνή.

— Ησύχασε λίγο, απαντάει ο παπάς.

Άλλο τίποτε. Σιωπή. Η νύχτα, η πάχνη, ό αγέρας, απαντούν.

Γιά μιά στιγμή χοντρές ψιχάλες βροχής άρχισαν νά δέρνουν τα πρόσωπα.

— Παναγιά-μου, θά πεθάνουμε μέσα σ' αυτό τό καμιόνι.

Σιωπή.

Ο ένας σπρώχνεται δίπλα στον άλλον γιά να προφυλαχτεί.

— Πού μας πάτε μέσα στήν άγρια καί παγωμένη νυχτιά, φονιάδες !

— Σαράμ !(σκασμός).

ΒΑΣΙΛΗ, είσαι καλά ; ρωτάει ο Μαρίδας.

— Ναί !

— Για κοίτα εκεί κάτω. Σαν πολιτεία φαίνεται.

— Φώτα, πολλά φώτα.

— Ποιός ξέρει όμως σε ποιό παγωμένο μπουντρούμι θα μας χώσουν.

Τ' αυτοκίνητο τρέχει τώρα μέσα στην πολιτεία. Κόβει απότομα ταχύτητα, ανοίγουν τις πόρτες και τους πετάει κάτω. Σύρματοπλέγματα, σκηνες, αραπάδες οπλισμένοι.

—Αυτό ήταν, είπε ο Μαρίδας. Εδώ θα ζήσουμε χρόνια μακριά από τους ανθρωπους.

—Μή φοβάστε, παιδιά. Τραγουδήστε, τραγουδήστε, ακούγονται φωνές από παντού.

Οι αιχμάλωτοι κοντοστέκονται. Το πελώριο ανθρωποποτάμι πάει να διαλύσει. Όμως οι στρατιώτες σπρώχνουν, κλωτσούν.

—Ω, παμυστηριώδη Αφρική, έκαμε ξαφνικά πάλι ο παπάς, που σε ολόκληρο το ταξίδι μόνο λίγες λεξούλες είχε βγάλει.

—Ε, τόρα θα ησυχάσεις.

Ένα φορείο πέρασε από δίπλα τους. Τρέξανε.

— Α, αυτός που έκλαιγε για τη γυναίκα-του.

—Έχει ξυλιάσει !

Ο παπάς έσκυψε από πάνω του και του έπιασε το χέρι.

— Τί, γέροντα ; ρώτησε ο Μαρίδας.

— Αιωνία του η μνήμη.

Αργα προχώρησε η πελώρια σειρά και χώθηκε στ' ανοιχτό συρματόπλεγμα.

II

ΑΝΟΙΧΤΟ στόμα μοιάζει το συρματόπλεγμα που χωνεύει τους ανθρώπους. Οι κατάδικοι είναι η τροφή σ' αυτό το ανοιγμένο στόμα που χασκογελάει. Μέρες τώρα ήταν κουρέλια που τα έσερναν, μπάλες πάνω στα πελώρια αυτοκίνητα και τα στριφογύριζαν στους πέντε ανέμους.

Ένας αξιωματικός τους φόρτωσε με μιά κουβέρτα και τους παράτησε μέσα στο στενό κλουβί.

— Φάκεν γκρήκ.

Κάτι ήταν κι αυτό.

Χάμω η σταχτιά άμο ήτανε παγωμένη. Πάνω στο μολυβί ουρανό κρύα μάτια τ' αστέρια είχαν ξεφυτρώσει δειλά ύστερα απο τη βροχή. Ο αγέρας είχε πάψει, κι η ησυχία είναι εκνευριστική.

Ο Βασίλης ξεχώρισε λίγο απο τη μάζα των κουρασμένων. Δεν κοίταξε μήτε την απεραντωσύνη της έρημης γής ούτε την απλάδα του βουβού ουρανού.

(Το τέλος στο ερχόμενο)

Η ΧΑΡΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ

Τούς πελαργούς που σήκωσαν φτερό
στα χειμαδιά να πορευτούνε
βάνεις το χέρι σου καταλιακού
και τούς τηράς πριν σου χαθούνε

και τα ταξίδια δεν τα νιάζεσαι
ούτε τα λούλουδα που ρεύουν
στου ουρανού κεί τα βασίλεια
τα μάτια σου κάτι γυρεύουν

Κιείνε η νοσταλγία τους βαλάντωμα
και ψυχωμένα σου φαίνονται
τα μακρυνα βουνά που μούντιασαν
στο σούρουπο κι ονειρεύονται

η γόνιμη καρακαμπιά στα πόδια σου
όσο το κόβι πια το μάτι
χάνει κάθε πουλί ξενούμενο
κι είνε σιωπή γεμάτη...

Στα κλαρικα στρογγάν ταπόβραχα
στα φρύδια των βουνών κιαστράφτει
η κατσουφάρα στα ριζιά κρεμάζεται
κι αμίλητα τον κόσμο θάφτει.

Και συ παιδί του κάμπου χαίρεσαι
το μάτι σου και δε χόρταίνει
πλατειά να βλέπει τ' οργώματα
και τη ζωή του προκομένη.

ΝΙΚΟΣ Γ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο ΓΚΟΡΚΗ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΣΑΚΙΡΗ

Η ανθρωπότητα τίμησε και πάλι τον Γκόρκη. Φέτος συμπληρώθηκαν δέκα χρόνια απο τον θάνατό του. Μέσα στη δεκαετία που μεσολάβησε απο το θάνατό-του, η ανθρωπότητά αντιμετώπισε το μεγαλύτερο κίντυνο. Ίσα ίσα αυτόν τον κίντυνο τον πρόβλεψε ο Γκόρκη και όλες τις πνευμάτικές του δυνάμεις τις πρόσφερε στον αγώνα για τή συντριβή του φασισμού. Όταν ο φασισμός ενεργούσε την ιδεολογική του επίθεση βρήκε αντιμέτωπους σ'όλες τις χώρες διαλεχτούς διανοούμενους Μα οι πιο δυνατοί και ακλόνητοι στον αγώνα στάθηκαν ο Ρομαίν Ρολάν, ο Γκόρκη και ο Μπαρμπύς.

Αθό τα παιδικά-του χρόνια μέχρι το θάνατό του ο Γκόρκη στάθηκε ένας φλογερός αγωνιστής για να εκμηδενιστούν όλες οι αντιδραστικές και ολέθριες ροπές που απειλούσαν κάθε τόσο την ελευθερία της σκέψης. Νά γιατί τώρα που ανοίγεται η λεωφόρος για μιά αναγέννηση του κόσμου, να θυμόμαστε το Γκόρκη που έδειξε το δρόμο που θα μας οδηγήσει εκεί.

Αλήθεια τί είταν κι από πού ξεκίνησε ο Γκόρκη ; Ένα ορφανό παιδάκι, κατατρεγμένο μέσα οτην καθυστερημένη ρούσικη κοινωνία του περασμένου αιώνα, αγωνίζεται σκληρά πρώτα για να επιζήσει, μορφώνεται, αποχτάει πολιτική συνείδηση και με οξυδέρκεια καταπληχτική διακρίνει τή ροπή της εποχής του και γίνεται ο Βάρδος της Επανάστασης. Αυτός ο αυτοδίδαχτος Γκόρκη είναι το μεγάλο παράδειγμα που αποστομώνει όλους εκείνους που αμφιβάλουν στην ικανότητα του λαού, λέγοντας πως μόνο η αριστοκρατία γεννάει ποιητές. Κι όμως ο Γκόρκη γνήσιο παιδί του Ρούσικου Λαού δε στάθηκε ένας μέτριος ή συνηθισμένος συγγραφέας αναμετρήθηκε στον παγκόσμιο στίβο κάι βγήκε νικητής. Τα μυθιστορήματα, τα διηγήματα του φωτίζουν, συγκινούν, μα προπαντός θερμαίνουν τη νεολαία και ξυπνούν στις συνειδήσεις την αγάπη για τον αγώνα της Λεφτεριάς. Τα θεατρικά του έργα παίζονται σ' όλα τα θέατρα του κόσμου και σημειώνουν καταπληχτικές επιτυχίες.

Σε ποιό μυστικό χρωστάει τις επιτυχίες-του ο Γκόρκη; Ποιά δύναμη φέρνει τον αυτοδίδαχτο Γκόρκη, συγγραφέα με παγκόσμιο κύρος;

Μόνο και μόνο γιατί ήξαιρε να εκφράζει τον παλμό της εποχής-του και να τον μετουσιώνει σε καλιτεχνική Δημιουργία.

Ο Γκόρκη στην Ελλάδα μεταφράστηκε στο «Νουμά» από τον Παρορίτη το 1907 κι από τον Παύλο Νιρβάνα στα «Παναθήναια» με το αριστουργηματικό διήγημα «Τσελκάς».

Αργότερα γίνονται ένα πλήθος, μεταφράσεις από μυθιστορήματα-του και διηγήματα.

Μετά τον πρώτο πόλεμο μεταφράστηκαν πολά βιβλία του απο το Γ. Σημηριώτη, Πικρό κ.ά. Όποιο βιβλίο του κι αν μεταφράζονταν γινόταν ανάπραστο. Όσο αγαπήθηκε ο Γκόρκη από τους νέους, αντίθετα μισήθηκε απο την αντίδραση. Στον καιρό της 4ης Αυγούστου τα βιβλία του Γκόρκη είταν το φόβητρο των χωροφυλάκων. Θυμούμαι, έναν αγράματο ανθυπαστιτή που ήρθε στην Πάρνηθα και έψαχνε να βρεί (;) κι όταν βρήκε βιβλία άρχισε να μουρμουρίζει.«Όλα για κάψιμο... Μαξίμ Γκόρκη, Ψυχάρης, Δραγούμης, μαλιαροί, ρώσοι, ρούβλια...». Φόρτωσε τα βιβλία σ' ένα γάιδαρο και μαζί μ'άλα άναψαν φωτιά και τάκαψαν στην πλατεία του Μενιδιού. Ζοφερά χρόνια.Αργότερα στα Δεκεμβριανά ένας εθνοφύλακας που πάλι (πώς ξαναγυρίζουν οι καιροί) έψαχνε τα βιβλία, μόλις είδε τη «Μητέρα» την άρπαξε και την πέταξε στο κεφάλι μου. Μα ο Γκόρκη δεν κάηκε. Επέζησε και θα ζήσει γιατί είναι «Δεσπότης μέσα στο Βασίλειο της Λογοτεχνίας» όπως επιγραματικά είπε ο ίδιος για ένα συνάδελφο του.

Η επίδραση του Γκόρκη στον Ελληνικό πεζό λόγο είναι τεράστια. Σήμερα που ο ελληνικός πεζός λόγος έχει ανάγκη απο μιέ ανανέωση θα είταν παράλειψη να μη ξανατρέξουμε στο μάγο της διήγησης Μαξίμ Γκόρκη. Έχουμε να διδαχτούμε πολά από τις αρετές-του τη λαγαρήτου σκέψη και το θερμό ανθρωπισμό του. Κάποτε είχε πεί ο ίδιος χαρακτηριστικά για τους πεζογράφους.

«Πρέπει να έχουν τη δύναμη να βλέπουν εκείνο που δεν μπορεί να ιδοθεί από άλους, να νιώθουν εκείνο που δεν ένιωσε κανείς πρίν απο αυτούς, ν' ανακαλύψουν το εξαιρετικό μέσα στην κοινοτοπία».

Ο πεζογράφος που θέλει να φτάσει εκεί που έφτασε ο Γκόρκη ας μη ξεχνάει τα αθάνατά-του λόγια.

ΩΔΗ ΣΤΗ ΝΕΚΡΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΣΑ

Στο χώμα απάνω το στιφό που εντός-του οι σπόροι ορθρίζουν
ξάπλα με τους αμέτρητους Απρίληδες μετριέται
Και το κοράκι αντικρυνά το σκοτεινό-του πόνο
πά στο δικό-μας άχαρα κερνά και συντονίζει.

Αλαμπος ήλιος σκουντουφλάει στου αιθέρα τις καμάρες
του κρύου Δεκέμβρη τα δεσμά να σπάσει προσπαθώντας,
κάτω απ' την κρούστα των αγρών νυχτοπατάνε τ' άνθη
κι' ο σκορδαλός τη γαλανή ξεκουβαριάζει ωδή του.

Στα γόνατα καρφώθηκαν οι σύντροφοι της μάχης
κι' οι κάνες απ' τα δάχτυλα, λυγμοί πουλιών, χυθήκαν
καθώς της γης μας έδραμαν τα χνάρια εδώ στον όχτο
κι έγειραν τη συντρόφισσα νεκρή να παραστήσουν.

Ζεστές σταλίδες σπόριασαν κι ο κάμπος τρικυμίζει
— χωρίς αφιόνι το αίμα της — χιλιάδες παπαρούνες,
Μα εμείς, τα νέφη ως λιγδεροί που καβαλάμε αλήτες,
τώρα την ανασταίνουμε απ' τη λάσπη στο τραγούδι.

Στ' άνθος απάνω των χειλιών που ο στρύχνος τάχει βάψει
σέρνεται, κόκκινη αντηλιά, η σταλιά απ' το τρύπιο στήθος.
Στα εφηβικά που χαλινώνει η λάσπη δάχτυλά της
σαλεύει η αγέλαστη καρδιά μας σα χειροβομβίδα.

Κάτω απ' του πέτρινου λαιμού τά τραχιά βράχια, δίχως
τώρα κατσίκια να πηδούν κι' ουδ' αστραπές να γλύφουν,
κι ως τα λαγόνια—χλιός πηλός—ακόμη αντιδρομίζουν
το ναι και τ' όχι—ο θάνατος κι' η άσπονδη αρετή-μας.

Ύπνος στον ήσκιο του έρωτα μας πήρε δε μας πήρε;
μέθυσε και δε μέθυσε η καρδιά με τ' όνειρό της ;
Την ομορφιά της μοίρας μας σηκώσαμε στον ήλιο
Το στέν, ποιμενικός αυλός ν' ακούσει η ελευθερία.

Πύκνωσε ο χάρος την αλόη οτο σμάλτο των δοντιών μας
που ανθό αλατιού τραγάνισαν τον όρκο μας στη νίκη
και τά κουρέλιά της νυχτιάς άπ' τα νεφρά μας γύρω
ξεζώστε νά μπολιάσουμε της νέας άυγής πάντιέρα.

Γ. ΓΡΗΓΟΡΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Η ΕΚΔΟΣΗ του περιοδικού-μας γίνεται σε μιά περίοδο που τα έντυπα αντιμετωπίζουν ένα σωρό εμπόδια. Παρά τις δυσκολίες αυτές το περιοδικό-μας έχοντας βαθιά συναίσθηση της αποστολής-του θα συνεχίσει την έκδοσή-του. Μπροστά στο λογοτέχνη σήμερα ορθώνονται πολλά προβλήματα επαγελματικά και ιδεολογικά που πρέπει να ξεκαθαρισθούν. Η ανθρωπότητα με το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο πέρασε απο μιά μεγάλη δοκιμασία. Αυτό το τεράστιο γεγονός οι Τέχνες πρέπει να το αποδώσουν. Μα πώς; Ο λογοτέχνης, ο άδολος τεχνίτης πάλεύει με χίλιες δυσκολίες. Χρειάζεται ν' ακουστούν πολές φωνές, να γίνει μιά εξορμηση για να αστράψει η αλήθεια κι' η πρόοδος και στη χώρα-μας που λογαριαζόταν κάπουε σαν κοιτίδα πολιτισμου. Θάναι μεγάλη η ικανοποίηση, αν με τις μικρές-μας δυνάμεις συντελέσουμε στη διαφώτιση των προβλημάτων της Λογοτέχνίας. Θ' αγωνιστούμε για την ελευθερία της σκέψης και θα καταπολεμήσουμε κάθε αντιδραστική και σκοτεινή εκδήλωση που θα παρουσιαστεί σαν εμπόδιο στο δρόμο-μας. Θα βοηθήσουμε με στοργή κι αγάπη κάθε νέο ταλέντο.

ΘΘ

Η ΤΟΝΙΚΗ μεταρύθμιση που εφαρμόζει το περιοδικό μας είναι ένα βήμα σημαντικό. Στα περασμένα χρόνια είχαν γίνει συζητήσεις γύρω από το πρόβλημα αυτό. Μάλιστα έγιναν κι εφαρμογές από τον Ψυχάρη, Φιλήντα, 'Ελισαίο Γιαννίδη και Πάλη, Μα όλες έμειναν ατομικές πρωτοβουλίες. Εδώ και τρία χρόνια ένας προοδευτικός επιστήμονας, ο Πάνος Κερασώτης με το πρακτικό καί φωτεινό μυαλό του είδε όλες τις δυσκολίες που προσφέρουν στον αναγνώστη, συγραφέα και τυπογράφο οι τόνοι και τους πέταξε στο καλάθι των αχρήστων. Δημιούργησε τυπογραφείο με στοιχεία που έχουν αντί τόνους μιά κοκίδα. Αφτή είναι η ιδεατή λύση ώσπου να φτάσουμε στην ολοκληρωτική κατάργηση της ιστορικής ορθογραφίας. Μέχρι σήμερα με τα μονοκοκικά τυπώθηκαν τα βιβλία του κ. Π. Κερασώτη και του Γ. Μ. Πολιτάρχη δυό συλογές διηγήματα, το περιοδικό «Ταξίδι». Τώρα τυπώνεται σε πολυτελή έκδοση το νέο βιβλίο του κ. Π. Κερασώτη «Ραιγιόν».

ΘΘ

ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ συνέλευση της Εταιρίας Ελήνων Λογοτεχνών μαθεύτηκε πως άλα πέντε μέλη της υπόβαλαν την παραίτηση τους. Οι λογοτέχνες μας δε μας είχαν συνηθίσει σε τόση ευθυξία. Που οφείλεται λοιπόν η... σύμπτωση αυτή των παραιτήσεων; Οι παραπάνω κύριοι δεν έχουν την ευθύτητα να εξηγήσουν τα αίτια της αποχώρησης τους. Αλα ο καθένας ακούγοντας τα ονόματα τους και ξέροντας το παρελθόν τους μπορεί να σκεφτεί πως το κίνητρο αυτής της παλικαριάς τους είναι, απλούστατα, ο φόβος, Φοβούνται μήπως μένοντας στο ίδιο επαγελματικό σωματείο με τους συναδέλφους των, παρεξηγηθούν από εκείνους που έχουν συμφέρο να τους κολακεύουν και που θέλουν δούλους τους ανθρώπους των γραμάτων. Κάνουν μ άλα λόγια, εν γνώσει τους διαλυτική προσπάθεια και βοηθούν τα σχέδια του γνωστού λακέ—διασπαστή.

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ θα δημοσιέψουμε ποιηματα του Γιάνη Σωκρακίτη, Κ. Θρακιώτη, Σ. Μπολέτση και Κ. Έληνα, άρδρο Π Βάρδη

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Φ. ΓΙΟΦΥΛΗ: «Αγώνες και Αγωνίες».

Δεν είμαι απο κείνους που πιστεύουν πως ζωη μπορεί νά μεταφερθεί στην περιοχη της Τέχνης αβασάνιστά αν δεν προηγηθεί κάποια αυτοσυγκέντρωση κάι περισυλογή γιά θέματα. Στην περίπτωση του Γιοφύλη, ιδιαίτερά, είναι συγκινητική η προσφορα σαν ανάλογιστεί κανένας, πως δεν προέρχεται απο τη νεώτάτη γενιά του 40, μα απ την «εν αμαρτίαις γηράσασάν» κάι ναυγισμένη γενιά του πρώτου, πολέμου, απ την οποία ίσως νάναι σήμερα ο μόνος αληθινά ανήσυχος κάι ζωντανός εκπρόσωπος της. Ο ίδιος ο ποιητής μας εξομολογιέται στον δραματικό του επίλογο «από την πάρακμή στον ηρωισμό» την ατομική του τραγωδία κάι πούναι τράγωδία ολάκερης της γενιάς του.

Η ποίηση του Γιοφύλη. διάποτίζεται απ την πικρή γεύση αγωνιώδικων ημερών. Τα περισότερα τραγούδια του είναι γράμμένά στις Γερμάνικές φυλακές κάι στά στρατόπεδά συγκέντρωσης. Ανάπολούν μέρες αγώνων, όταν ξεπετάγοντάν ήρωες απο τα μάτωμένα χέρια των Ούνων. ενώ απ' τα Καλάβρυτά, τα Δίστομα και τα Χάϊδάριά, οι αδούλωτες ελληνικές ψυχές βάσανισμένες στη μαρτυρική τούτη γη, ύψωναν περήφανα τα χέρια για ν' αγκαλιάσουν το λεύτερο αγέρα, να γεμίσουν φως την ψυχή τους γιά στερνή φορά, χαρούμενοι στη θυσία τους.

Ο Φ. Γ. δεν προδίνει ποτές το θέμά του, μά ξέρει νά το κάταχτά, δίνοντάς ένα πίνακά ζωής με λεπτότάτες αποχρώσεις εκφράσμένες με ειλικρίνειά κι' απλότητα. Τί άλλο περισσότερο μπορούσε νά επιδιώξει ένας ποιητής; Μπορεί σε μερικά σημεία νά μην συμφωνάμε μαζί του κάι νά θεωρούμε λίγο πολύ τα σονέτά του αποτυχημένα, όχι για άλο λόγο, μά γιάτί πιστεύουμε πως το αυστηρά τελειωμένο αυτό είδος, είναι ακατάληλο γιά θέμάτα που μεταχειρίζεται ο ποιητής. Σάν καλύτερά ποιήματά της συλλογής του, σημειώνουμε εδώ, την «προσμονή», την «Κοπέλα του αγώνα» και τη «γάτα του τυπογραφείου» για τη μοναδικότητα και πρωτοτυπία του ευρήματός της.

Ο Φ. Γ. μπορεί να καυχιέται πως απ' την εποχή που εξέδωκε την «τελευταία ώρα του Σονέτου» και το «Τάραγμα του νερού» ώς σήμερα, κατόρθωσε να ανανεώσει ριζικά από την βάση την ποίηση του και να την πλουτίσει όχι τόσο στην τεχνικη όσο στο περιεχόμενο της, δικαιώνοντας πλατιά την ανθρώπινη ύπαρξη σ' σ' ότι άξιο μεγάλο και ηρωικό έχει να επιδείξει στη μαρτυρική πορία της γιά την κατάχτηση του ανθρώπινου χρέους.

Κ. Θ.

Σ. ΖΗΣΗ: «Δυνατές ψυχές σε βασανισμένα κορμιά»

Ο Ζήσης είναι ένα πεζογραφικό ταλέντο που με την κατάληλη καλιέργεια, μπορεί να πλουτίσει με έργα αξιόλογα τόν πεζό μας λόγο. Τό πρώτο του βιβλιαράκι, είχε περισότερη επιμέλεια, τεχνική και ποιοτική. Το νέο του βιβλίο βιάστηκε πολύ να το τυπώσει ξέχασε πως χρειάζεται μεγάλη προσοχή γιά να απόφασίσουμε να τυπώσουμε ένα βιβλίο. Το θέμα του είνε εξαιρετικό, η τραγωδία των αναπήρων στην κατοχή, μα η πλοκή κι η σύνθεση της νουβέλας του δεν είναι αυτή που έπρεπε. Μπορούσε το θέμα του να το εκμεταλευτεί τεχνικώτερα σε 4 διηγήματα και τότε η καλιτεχνική τόυς αξία θα ήταν πολύ ανώτερη. Τώρα ετσι που δίνει τα γεγονότα ξεφέβγει πολύ από το νόημα της Τέχνης. Ακόμα αν έλειπε ο διδαχτικός τόνος που τόσο συχνά ξεπρόβάλει μέσα στο βιβλίο του Ζήση θα είχε μεγαλήτερη αξία.

Σ. Τ.

ΘΘ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γ. Τρίκκη «Μυστικές Ομιλίες» λυρικές πρόζες.

Στ. Μπολέτση «Ραψωδία» ποιήματα.

Α. Κοββατζή Κάτω απ' το γαλάζιο ουρανό.

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ

ΓΙΩΡΓΗΣ ΖΑΡΚΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΘΡΑΚΙΩΤΗΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ
Γ. Μ, ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ
ΝΙΚ. Γ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ
ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ